

LIST OF REFERENCES

1. B. MILLER WHAT ARE MYSTERY NOVELS? [HTTP://WWW.WISEGEEK.COM/WHAT-ARE-MYSTERY-NOVELS.HTM](http://www.wisegEEK.COM/WHAT-ARE-MYSTERY-NOVELS.HTM)
2. Eikhenbaum, Boris Mikhailovich, O. Henry and the theory of the short story, Ann Arbor Dept. of Slavic Languages and Literatures, University of Michigan 1968.
3. Tictocq or the great French detective, in Austin: A Successful Political Intrigue http://www.literaturecollection.com/a/o_henry/129/
4. The Ransom of Red Chief <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/RanRed.shtml>
5. William Sydney Porter biography <http://www.biography.com/people/william-sydney-porter-9542046>

Будівська К.

Науковий керівник – доц. Кушнір О.

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОЇ КОЛОНКИ

Соціальні, економічні та політичні трансформації у 1980–1990-х роках зруйнували символічні основи радянського життя. Громадяни колишнього СРСР втратили звичні схеми сприйняття реальності, позбулися багатьох життєво важливих перспектив. Ідеологія, якій підкорялося декілька поколінь, була визнана непринятною і помилковою. Нова політика у більшості колишніх радянських республік орієнтувалася на західну модель розвитку суспільства, такого ж принципу почали дотримуватися і засоби масової інформації. У сфері мас-медіа відбувся перегляд теоретичних засад, на яких ґрунтувалася вся тодішня журналістика. Зміни торкнулися і жанрових класифікацій газетних та журнальних матеріалів, виникло багато нових жанрів, деякі жанри зникли взагалі, деякі трансформувалися.

Прикладом метаморфоз з одного жанру в інший є авторська колонка. У сучасному журналістикознавстві колонку визначають як трансформацію раніше популярного жанру передової статті. Прихильницею такої думки є дослідниця В. Галич, яка зазначила, що передова стаття, покликана висловлювати редакційну політику, сьогодні невпізнано змінилася. Метаморфози цього жанру помітні в заголовку, обсязі, змісті, формі, місцезнаходженні і функціях. У системі журналістських форм як відгук на події дня передова стаття перемістилася з групи аналітичних жанрів і, обновившись, зайняла надійне місце серед жанрів публіцистичного роду, орієнтуючись на читача з ускладненим, нешаблонним, «постмодерним» мисленням [1].

Аналіз досліджень і публікацій, в яких розглядалася проблема. На питання жанрових особливостей авторської колонки принагідно звертали увагу вітчизняні та зарубіжні журналістико знавці, а саме: В. Галич [1], Ю. Гордєєв [2], О. Гончар [3], О. Гриценко [4], Л. Кройчи. [5], Й. Лось [6], І. Михайлин [7], С. Михайлов [8], О. Морозова [9], С. Ярцева [11, 12, 13, 14].

Мета дослідження – визначити жанрово-стилістичні особливості авторської колонки та її місце у системі журналістських жанрів.

Для досягнення окресленої мети було вирішено наступні завдання:

- ідентифікувати колонку, виокремити її типологічні риси;
- визначити особливості колонки як жанру;
- окреслити погляди сучасних журналістикознавців щодо авторської колонки.

Поява таких жанрів, як коментар редактора, колонка редактора і авторський коментар, авторська колонка на шпальтах українських газет можна мотивувати психологічними факторами, зокрема особливостями ментальності українського читача, якому дуже важливо, на відміну від закордонного (західного чи північноамериканського) реципієнта, дізнатися про авторську характеристику подій, що відображаються, щоб порівняти їх з власною думкою або ж сформувати свою шкалу оцінок.

Інтегруючим фактором оптимізації внутрішніх і зовнішніх характеристик колонки виступає їх публіцистичний зміст. Авторська колонка письменника виділяється серед інших складним переплетенням жанрових форм, афористичністю, повчальним характером, іронічним змістом, парадоксальністю оцінок фактів, інтертекстуальністю, ускладненим проявом форм авторського «Я» і форм наративу. Ораторський пафос і пропагандистський зміст передової статті в авторській колонці змінилися на довірливий тон пастора і проповідника [1].

Колонкою редактора називають статтю, аналітичний огляд або аналітичний коментар. Зазвичай редактори підходять до написання колонки не лише з почуттям, але й потім редагують її з розумом. Звісно, що матеріалу повинно бути більш, ніж достатньо, аби можна було вибрати потрібне й безпосередньо те, що треба для розкриття теми [1]. Стимулом для написання колонки редактора можуть стати найрізноманітніші причини, оскільки завжди є певна суспільна потреба в тому, щоб написати таку колонку. Цілі можуть виявлятися по-різному:

- відгук на злободенну проблему;
- відповідь на життєве питання;
- вплив на читача;
- пояснення певної ідеї, яка турбує суспільство;
- висловлення критики на адресу влади;
- пропозиція кардинального вирішення чогось;
- підтримка певної політичної сили або лідера [12].

Дослідниця журналістських жанрів С. Ярцева виділила значення терміну «колонка» у сучасній журналістській практиці: по-перше, як особливим способом оформлений стовпчик на газетній полосі, який є важливим прийомом виділення матеріалу при вирішенні конкретних тактичних завдань – підбірка інформаційних матеріалів, статистичні дані, цитати, опитування і т. п.

Друге значення терміну «колонка» – авторська рубрика. В даному випадку колонка виконує вже стратегічні завдання – вводить на газетну полосу ім'я автора, який привертає увагу аудиторії. Вагома ціль колоски такого типу – закріпити інтерес визначеного сегмента аудиторії до автора як носія певної інформації.

Третє значення даного терміну – особливий жанр, що формується сьогодні на наших очах і актуалізує особисті переживання автора щодо конкретної причини у вигляді демонстрації точки зору суб'єкта мовлення [11, с. 15].

Термін «колонка» в перекладі з англійської мови – це жанр аналітичної журналістики, коротка авторська замітка на злободенну тематику з новелістичним несподіваним фіналом чи висновком, написана колумністом в індивідуальному стилі [11, с. 15].

З погляду оформлення для колонки характерні визначена періодичність появи на сторінках друкованого видання, постійне місце в номері, конкретний обсяг тексту, супровід публікації візуальними вказівками на особистість автора (перш за все – його портретом). У колонки є і змістовні особливості. Вони обумовлюються яскраво вираженим авторським началом, яке проявляється або у свосвідності осмислення автором тих аспектів діяльності, які цікавлять його (авторську) аудиторію, або в тестовому представленні такого осмислення (сюжет і композиція тексту, використання мовних засобів), а швидше – на обох рівнях пізнавально-комунікативної діяльності колумніста. Таким чином, колонка – це окремий різновид авторської рубрики в періодичному виданні з урахуванням того, що авторський характер тут поширюється на смислову складову матеріалу.

Неможливо віднести тексти, що публікуються в колонках, до одного певного жанру через різноманітність їх внутрішньої форми: вони чітко відрізняються за всіма ознаками, які застосовуються для ідентифікації жанру (предмет – функція – метод). Разом з тим можна розглядати жанри з точки зору використання в колумністиці. Більшість учених вважають, що найбільш продуктивні ті типи текстів, які за своєю природою тяжіють до авторського начала. Очевидно, не варто їх шукати серед інформаційних жанрів, для яких пріоритетом є фактографічність. У першу чергу тут потрібно звернути увагу на коментар і есе – провідні «авторські» жанри аналітичної та художньо-публіцистичної журналістики. Саме вони найчастіше зустрічаються в колонках сучасних газет і журналів, до них найкраще підходить опис жанру колонки, розроблений сучасними дослідниками [2].

Так, науковець В. Шкляр зазначив, що «коментар – це злободенний публіцистичний виступ, що пояснює й оцінює важливі політичні, державні, господарські, культурно-мистецькі та інші події, офіційні урядові документи, статистичні введення, протоколи масових зібрань, публікацій і передачі ЗМІ. Залежно від об'єкта коментаря визначається його тематична спрямованість» [4, с. 50]. Також дослідник підкреслив, що коментар може мати «тон і критичний, і політичний, і сатиричний» [4, с. 50]. Порівняймо з думкою ученого С. Михайлова, який вказав, що «у буденному і банальному матеріалі колумністам вдається знайти несподівані сюжетні повороти та ракурси» [8, с. 52]. Втім, колонку не слід ототожнювати із коментарем, адже останній – це зазвичай разове висловлювання з якогось приводу, а колумніст демонструє наявність послідовної та чіткої позиції в кожному повідомленні [3, с. 188].

Таких же поглядів дотримується С. Ярцева [11], яка додала до есе і коментаря ще огляд, відгук та рецензію. Вона зазначила, що під впливом процесів жанрової дифузії та гібридизації, зміни самосвідомості автора і читача, а також нових тенденцій в публіцистиці, коли цікавість до окремої особистості посилюється на стільки, що стала можливою поява у пресі щоденникових жанрів, – формується жанр колонки, який фіксує переживання автора щодо того чи іншого приводу в максимально особистому, інтимному, біографічному тексті. Якщо спробувати узагальнити якості різних текстів, які публікуються під рубрикою «колонка», то стає очевидним, що частина з них володіє визначеними ознаками, загальними для всієї групи і в той же час нехарактерними для інших відомих жанрів. Дослідниця виділила ці ознаки.

1. *Предмет колонки* – особисті переживання з конкретного приводу. «Колонка – це жанр, коли людина розповідає про те, що її турбує» [10, с. 21], – таке визначення дав футбольний коментатор і колумніст деяких спортивних видань Василь Уткін. Він не теоретик, та у своєму образному визначенні передав смисловий стержень колонки: переживання автора.

Інформаційним приводом для написання колонки може бути й одиничний факт, і подія, і явище, і доля, і характер, але на першому місці завжди стоїть те, як колумніст осмислює цей привід, те, які почуття і думки породжує в ньому той чи інший факт. Таким чином, предметом дослідження в колонці опосередковано є сам суб'єкт мовлення, хід його роздумів, процес обдумування матеріалу.

2. *Функція / цільова установка* (те, для чого автор пише текст): демонстрація точки зору суб'єкта соціальної практики у зв'язку з ситуацією, що виникла, з метою привернути увагу аудиторії не тільки на саму ситуацію, а й на характер її оцінки. У колонці Я стає об'єктом дослідження. Саме особистість колумніста є основним смисловим ядром жанру. Цим обумовлена така особливість колумністики, що колонку веде, як правило, людина з іменем – або відома людина (письменник, політик), спеціаліст у визначеній сфері, чия думка цікава сама по собі, або автор, який володіє яскравим талантом говорити цікаво про все, і тоді на перший план виступає сам процес демонстрації думки.

3. *Метод* – образний аналіз, тобто поєднання аналізу (виділення взаємозв'язків предмета, причин, наслідків, їх оцінка, прогноз їх розвитку) і художнього узагальнення. У цьому сенсі колонка займає позицію на межі між аналітичними та художньо-публіцистичними жанрами у традиційній класифікації або входить у групу дослідницько-образних жанрів за класифікацією Л. Кройчика [5, с. 89].

4. *Зміст*. За змістом колонка – це ланцюжок фактів, подій і явищ, з якими автор стикається безпосередньо, чи які є для нього актуальними в даний момент, і роздумів, які народжують у нього нові факти, події. У колонці автор уникає домислів, він пише лише про те, що відбулося насправді. Публіцист пропонує нам свою точку зору на навколишню дійсність. Його статті перетворюються у неспростовні свідчення епохи і одночасно оригінальні художні твори. Оскільки на першому плані виступає не факт, а ставлення автора до нього, колонка стає жанром максимально інтимним, де автор не боїться зробити самого себе учасником подій, розказуючи про глибоко особистий досвід, враження і демонструючи власну думку. Автор колонки – це безумовно біографічний автор.

5. *Форма*. За своєю формою колонка – це вільна розповідь, що вбирає в себе елементи різних жанрів: від замітки до есе. Та всі ці елементи включено в розповідь для того, щоб посилити авторську аргументацію, індивідуальну манеру письма, яка зберігається від колонки до колонки для того, щоб максимально інтимізувати розповідь і, ведучи читача за ходом своїх думок, зробити його співучасником розповіді, співбесідником [11, с. 20].

Отже, в колонці граматичні форми і конструкції, а також прийоми їх організації створюють атмосферу зовнішньої відсутності мистецтва (при старанній стилістичній обробці, смислової складності і багатогранності), викликають у читача відчуття особистого контакту. Особливості такої манери, що називається інтимізацією, в більшій чи меншій мірі проявляються в усіх колонках, хоча в підсумку вибір стилістичних засобів і ступінь інтимності розповіді залежить від конкретного автора і може доволі сильно відрізнятись [11, с. 21].

Останнім часом колумністом називають автора, що пише тексти різної періодичності в будь-яке видання. Колонка – це, по суті, авторське висловлювання, яке за жанровими ознаками близьке до есе.

Л. Кройчик у монографії «Система журналістських жанрів» писав: «Автор вводиться в текст як особа, яка мислить і переживає [...]». Колумніст не уточняє, не пояснює факт чи ситуацію, що склалася. Дуже часто думка автора колонки не співпадає з загальноприйнятою, він пропонує нове уявлення про ситуацію. Персональна точка зору – смислове ядро колонки» [5, с. 90].

Колонка сама по собі суб'єктивна. Об'єктивність варто шукати в новинних оглядах, за колонкою ж повинна стояти особа автора. Загалом умовно можна розділити колонки на декілька типів:

- ті, які ведуться публічними людьми: у них зміст вторинний – не важливо, про що написано сам текст;
 - колонки, що читаються заради стилю і таланту автора, відповідно, у них зміст вторинний. Зазвичай їх ведуть літератори;
 - профільні колонки, які ведуть експерти з питання, що обговорюється [5, с. 95].
- Професор Й. Лось виділив такі жанрові ознаки авторської колонки:
- полемічна тональність: колумніст виступає опонентом відносно факту або ситуації, що виникла;
 - зазвичай думка автора не збігається із загальною, оскільки він висловлює власне бачення ситуації;
 - погляд автора на ситуацію є несподіваним, а його персональна точка зору утворює ядро колонки;
 - завжди повинна бути в одному й тому ж виданні, розміщуватися в одному місці під певною рубрикою;
 - інколи виразна епатажність, що спрямована на привернення уваги читача й індивідуалізацію автора колонки серед інших;
 - обов'язкова умова – наявність яскраво вираженого авторського стилю, позиції та точки зору;
 - розміщення фотографії в колонці вважається брендом, що привертає увагу до невеликого за обсягом матеріалу і є атрибутом діалогічності між автором і читачем;
 - середній обсяг авторської колонки – 2000–4000 знаків;
 - переважають ознаки есеїв, хоча можуть бути й особливості коментаря, рецензії, огляду (ознаки аналітичних жанрів) [6, с. 52].

Загалом авторські колонки характеризуються невеликим обсягом, емоційно забарвленим стилем подання матеріалу та суб'єктивізмом. Головне – позиція автора, його бачення ситуації чи проблеми.

Молода дослідниця журналістських жанрів О. Морозова з'ясувала, що авторські колонки наповнюються специфічними текстами, які характеризуються:

- 1) суб'єктивізмом (індивідуальний погляд, власні судження; оцінка суспільних явищ і подій, що ґрунтується на особистій світоглядній позиції);
- 2) авторським «я» (вияв ставлення автора до відтворюваних ним фактів, явищ, подій; журналістська позиція, що впливає з авторських відчуттів і роздумів);
- 3) «ефектом присутності» – створення у читача відчуття співучасті, присутності на місці події;
- 4) початком у стилі «екшн»: у зачині матеріалу – дійовий епізод;
- 5) емоційно забарвленим стилем подання матеріалу;
- 6) деталізацією – застосування літературних прийомів, не характерних для журналістських жанрів. Наприклад, детальний опис обставин, за яких відбувається дія;
- 7) першорядністю форми, а не змісту матеріалу, – автор зосереджується на композиційній та архітектонічній структурі тексту. Його завдання – ефектно подати інформацію. Звідси – ілюстрація рубрик, використання інфографіки, новаторство у верстці [9, с. 42].

О. Морозова зазначала, що, увібравши в себе риси коментаря, більшість художньо-публіцистичних жанрів сьогодні розвивається на сторінках газетних шпальт в авторських колонках (як варіант – персональна рубрика на радіо і ТБ). Дослідниця наголошувала, що зараз в галузі теоретичної журналістики ведуться широкі дискусії щодо формотворчих особливостей колонки: чимало науковців ідентифікує її з жанрологією; інші стверджують, що це архітектонічний складник газетної шпальти [9, с. 42].

Сучасна публіцистика все виразніше персоніфікується. Автор перестає бути знеособленим ретранслятором переданої інформації – він все виразніше стає її інтерпретатором. Точка зору конкретної особи цікава сама по собі.

Персоніфікація тексту зумовлена не тільки загальним процесом демократизації пострадянського суспільства, але й тим, що в умовах існуючого нині ринку інформації товаром стає новина, «упакована» в публіцистичний текст. Попит на особистісну (персональну) журналістику в умовах зростаючої конкуренції ЗМІ створив прецедент вибору. Публіцист відгукується на цей попит пропозицією власного імені. Ім'я (в широкому сенсі цього слова) стає символом видання чи каналу, які представляють цю особистість [8, с. 95].

Колонка – жанр, що отримав поширення тільки в постперебудовний період української журналістики. У газетно-журнальну практику вона прийшла разом з модою на західні форми подачі аналітики. На шпальті колонку легко розпізнати формально. Тексти колумністів друкуються регулярно, на одному й тому ж місці.

Традиційно в авторській колонці на сторінках європейської преси відбувається самоусунення автора з тексту, а в пострадянській періодиці, навпаки, автор відкрито заявляє про свою позицію. Роль читача у вітчизняних колонках зводиться до пасивного сприйняття інформації, порівняно з колонкою в європейській журналістиці, де у реципієнта формується відчуття безпосередньої причетності до описуваних подій, а в автора виникає можливість керувати читацьким сприйняттям, створювати ефект співприсутності. Колонка в іноземній періодиці більше відповідає потребам сучасного читача, орієнтованого на сприйняття тексту за допомогою аудіовізуальних образів. Але останнім часом спостерігається помітна трансформація жанру авторської колонки й у вітчизняній пресі, у результаті чого даний тип тексту наближається до колонок європейського взірця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галич В.Н. Колонка на страницах украинской периодики: традиции и новаторство / В. Н. Галич. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://columnizm.livejournal.com/5310.htm>.
2. Гордеев Ю. Жанровая специфика колонки в печатных СМИ / Ю. Гордеев // Жанровые метаморфозы в российской журналистике : тезисы IV Всероссийской научно-практической конференции, г. Самара 18–19 марта 2010 г. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://columnizm.livejournal.com/4231.html>.
3. Гончар Л. Жанр авторської колонки: історіографічний і теоретичний аспекти / Л. Гончар // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2011. – Випуск 25. – С. 188–190.
4. Гриценко О. Основи теорії журналістської діяльності / О. Гриценко, Г. Кривошия, В. Шкляр. – К. : [б. в.], 2000. – С. 8–137.
5. Кройчик Л. Система журналистских жанров // Основы творческой деятельности журналиста / Л. Кройчик ; ред.-сост. С. Г. Корконосенко – СПб. : Знание, 2000. – 272 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://evartist.narod.ru/text5/64.htm>.
6. Лось Й. Публіцистика і тенденції розвитку світу / Й. Лось. – Л. : ПАІС, 2008. – 376 с.
7. Михайлин І. Журналістика як всевіт / І. Михайлин. – Х. : Прапор, 2008. – 350 с.
8. Михайлов С. А. Журналистика Соединенных Штатов Америки / С.А.Михайлов. - СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2004. – 448 с.
9. Морозова О. Жанрово-стилістичні особливості авторської колонки / О. Морозова // Стиль і текст. Серія : Жанрова специфіка. – К. – Випуск 10. – С. 42 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sit/2009_10/All%20text.pdf.
10. Уткин В. Играть по счету или платить? Заинтересованный взгляд на телевизионное будущее российского футбола / В. Уткин // Советский спорт. – 2009. - 17 января. - № 6 (17722). – С. 3.
11. Ярцева С.С. Колумнистика: история возникновения и перспективы развития : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.01 / С. С. Ярцева. – Воронеж, 2011. – 22 с.
12. Ярцева С. Колонка: генеалогия жанра / С. Ярцева // Материалы всероссийской научно-практической конференции «Проблемы массовой коммуникации: новые подходы», 29–31 октября 2008 г. ; под ред. проф. В.В. Тулупова. – Воронеж. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jour.vsu.ru/archiv/editions/thesis/thesis.html>.
13. Ярцева С.С. Колонка: старая форма, новый жанр / С.С. Ярцева // Жанры СМИ: история, теория, практика : тезисы V Всероссийской научно-практической конференции, г. Самара 17–18 марта 2011 г. Самара : Порто-принт, 2011. – С. 93–94.
14. Ярцева С. С. Роль колумнистики в различных жанровых системах зарубежной журналистики / С. С. Ярцева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sabiaza@mail.ru.

Горбань С.

Науковий керівник – проф. Струганець Л. В.

ДИНАМІКА СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Сучасна українська літературна мова – динамічна система, що постійно розвивається. На початку ХХІ століття у словниковому складі мови відбуваються перманентні лексико-семантичні процеси. Зміни можна експлікувати на основі зіставлень словників різних часових періодів. Семантико-стилістичні